

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне й практичне значення результатів дисертації Лелеченко Наталії В'ячеславівни на тему «Механізми публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету.

Дисертаційна робота виконана у межах кількох науково-дослідних робіт. Зокрема, дослідження здійснено відповідно до науково-дослідної роботи кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету «Київський авіаційний інститут» на тему «Теоретико-методологічні засади трансформації публічного управління в умовах дії воєнного стану та післявоєнного відновлення» (номер державної реєстрації 0125U002024). Доробок автора полягає в обґрунтуванні механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні в умовах дії воєнного стану та післявоєнного відновлення. Крім того, дисертаційне дослідження виконувалося в межах науково-дослідних робіт Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова: «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0117U000103) та «Шляхи удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування в сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції України» (номер державної реєстрації 0120U104417), у межах яких автором розроблено рекомендації щодо напрямів вдосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні.

Актуальність теми дисертаційної роботи. Екологічні проблеми, що загрожують сучасному світу, безпосередньо впливають на якість життя та безпеку людства. Зміни клімату спричиняють зростання частоти екстремальних погодних явищ, підвищення рівня світового океану та деградацію екосистем, що вже сьогодні ставить під загрозу цілі регіони й мільйони людей. Інтенсивна експлуатація природних ресурсів, забруднення повітря, води та ґрунтів, скорочення біорізноманіття та накопичення відходів набувають планетарного масштабу й потребують негайних системних рішень. Додаткову небезпеку становлять техногенні катастрофи, зростання обсягів промислових викидів та наслідки урбанізації, які посилюють навантаження на природні системи.

В умовах зростаючих екологічних загроз, змін клімату, техногенних катастроф і військових дій особливої ваги набуває проблема забезпечення екологічної безпеки та стійкості (резильєнтності) територій, що передбачає не лише здатність протистояти негативним впливам, а й можливість швидкого відновлення після кризових подій. Згідно з Конституцією України, кожному гарантується право на безпечне для життя і здоров'я довкілля (стаття 50), а забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України є обов'язком держави (стаття 16). Цілі сталого розвитку України на період до 2030 р. також передбачають забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку країни.

На жаль, нові виклики військового, соціально-економічного, гуманітарного та екологічного характеру, пов'язані з російською військовою агресією та запровадженням воєнного стану, суттєво ускладнюють реалізацію зазначених пріоритетів. Воєнні дії спричиняють масштабні екологічні збитки, поглиблюють техногенні загрози та створюють додаткові навантаження на системи захисту населення й природного середовища, що висуває принципово нові вимоги до системи публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій.

Практика публічного управління гуманітарною та екологічною сферами в Україні засвідчує наявність суттєвих системних проблем: недостатню узгодженість нормативно-правового регулювання, фрагментарність стратегічного планування, дублювання функцій і повноважень між суб'єктами управління, обмеженість фінансово-ресурсного забезпечення, нерівномірність доступу населення до екологічних послуг, а також посилення інформаційних та гібридних загроз. У таких умовах модернізація механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій набуває стратегічного значення, що визначає перспективи сталого розвитку України, ефективність її повоєнного відновлення та успішність інтеграції до європейського екологічного простору.

Теоретико-методологічними та практичними аспектами публічного управління та адміністрування займалися такі вчені, як В. Бакуменко, К. Ващенко, А. Дегтяр, С. Домбровська, Ю. Древаль, В. Загорський, О. Кілієвич, Ю. Ковбасюк, О. Крюков, В. Малиновський, В. Мартиненко, А. Михненко, В. Мороз, П. Надолішній, Г. Одінцова, В. Ребкало, Ю. Сурмін, В. Тертичка, А. Ткачук, В. Трощинський, Ю. Ульянченко, О. Федорчак та інші.

Питаннями визначення особливостей публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій займалися В. Арнаутова, С. Біла, Є. Божок, Я. Бомчак, В. Борисенко, Г. Буканов, Я. Витвицький, П. Гайдучий, О. Гладун, В. Голян, Л. Горбата, І. Грищенко, Ю. Єгоров, П. Жук, У. Іванюк, В. Кавалерова, А. Качинський, К. Клименко, М. Кондратенко, С. Майстро, Т. Маматова, О. Пахненко, С. Пирожков, А. Помаза-Пономаренко, О. Савченко, В. Сержан, В. Тамм, А. Толстоухов, П. Фесянов, О. Хамініч, М. Хилько, Є. Хлобистов, М. Хвесик, О. Юрченко та інші.

Водночас чимало теоретичних та практичних питань стосовно визначення напрямів удосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій залишаються недостатньо дослідженими, що підтверджує актуальність обраної теми дисертаційного дослідження та зумовлює його мету, завдання, предмет і об'єкт.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо напрямів удосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні.

Для досягнення мети дослідження були визначені наступні завдання:

- здійснити джерелознавчий аналіз актуальних закордонних та вітчизняних наукових публікацій щодо проблематики дослідження, узагальнити науково-теоретичні підходи до розуміння основних категорій і понять публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні;
- охарактеризувати сучасний рівень забезпечення екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні та визначити результативність механізмів публічного управління;
- узагальнити особливості механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в зарубіжних країнах;
- обґрунтувати концептуальні засади стратегії публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні;
- креслити шляхи трансформації публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в умовах європейської інтеграції України;
- визначити напрями вдосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні.

Об'єкт дослідження — суспільні відносини, що виникають у процесі публічного управління екологічною безпекою та резильєнтністю територій.

Предмет дослідження — механізми публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу

дисертаційного дослідження складають фундаментальні положення теорії публічного управління та адміністрування, гуманітарних та соціальних наук, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій. Дисертаційне дослідження ґрунтується на використанні системного підходу, який полягає в комплексному дослідженні механізмів публічного управління у зазначеній сфері. Крім того, у роботі застосовувались: логіко-семантичний метод — для поглиблення понятійного апарату та визначення сутності й змісту механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій; порівняльного аналізу — для дослідження методологічних підходів, концепцій та пропозицій провідних вітчизняних і зарубіжних вчених та виявлення закономірностей і особливостей механізмів публічного управління у зарубіжних країнах; системно-аналітичний — для аналізу законодавчих актів та нормативних документів щодо особливостей функціонування механізмів публічного управління; логічного моделювання та конструювання — для класифікації чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на функціонування механізмів публічного управління; статистичні методи — для виявлення темпів змін окремих показників та ступеня їх впливу на стан екологічної безпеки та резильєнтності територій; аналізу та синтезу — для оцінки динаміки та результативності механізмів публічного управління; спостереження та теоретичного узагальнення — для розкриття причин і суперечностей, які дестабілізують систему публічного управління у зазначеній сфері в сучасних умовах; абстрактно-логічний — для узагальнення теоретичних положень, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і формування висновків та пропозицій.

Інформаційними джерелами дослідження стали закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові документи міністерств та відомств України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, монографії та статті вітчизняних і зарубіжних авторів, особисті дослідження автора.

Наукова новизна отриманих результатів в тому, що в дисертації розроблено наукові положення та сформульовано практичні рекомендації, які у сукупності вирішують важливе наукове завдання з теоретичного та науково-практичного обґрунтування напрямів удосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні.

Найвагоміші результати дисертаційного дослідження, що характеризуються науковою новизною, полягають у такому:

уперше:

– обґрунтовано концептуальні засади (мету, цілі, принципи, умови та напрями реалізації) стратегії публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні в умовах глобальних загроз та викликів сьогодення, що, на відміну від існуючих підходів, передбачає необхідність формування системи публічного управління в ризик-орієнтованих умовах — в умовах російської військової агресії та запровадження воєнного стану, підвищення ризику виникнення надзвичайних ситуацій воєнного, техногенного, природного та соціального характеру на регіональному, місцевому та об'єктовому рівнях — на основі забезпечення синергії взаємодії сукупності виокремлених функціональних механізмів: політичного, правового, адміністративного, економічного та інформаційного;

удосконалено:

– категорійно-понятійний апарат теорії публічного управління та адміністрування шляхом уточнення й розширення змісту поняття «механізм публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій», що, на відміну від існуючих визначень, передбачає тлумачення цього поняття як системи інструментів, засобів, методів і організаційно-правових процедур, за допомогою яких органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інші суб'єкти публічного управління реалізують заходи з охорони довкілля, мінімізації екологічних ризиків, забезпечення сталого розвитку територій, адаптації до змін клімату та підвищення здатності територій протистояти, реагувати й відновлюватися після

надзвичайних ситуацій;

– теоретичні підходи до визначення напрямів удосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні, що, на відміну від існуючих підходів, передбачають: сприяння залученню інвестицій на засадах публічно-приватного партнерства; запровадження інституту екологічного омбудсмена; організацію комплексного моніторингу, контролю та оцінювання ефективності публічного управління у зазначеній сфері; активізацію міжнародного співробітництва, зокрема щодо обстеження, очищення та розмінування територій; забезпечення активної взаємодії з населенням у питаннях резильєнтного розвитку на екологічних засадах;

– шляхи трансформації публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в умовах європейської інтеграції, що передбачають: удосконалення механізмів публічного управління відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; подальше реформування системи публічного управління на засадах «Європейської Зеленої Угоди» через реалізацію національного «зеленого курсу»; активізацію співробітництва України в межах Механізму цивільного захисту Європейського Союзу (UCPM); гармонізацію національного законодавства з правом ЄС;

набуло подальшого розвитку:

– наукове розуміння основних проблем та суперечностей нормативно-правового забезпечення публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні, що передбачає обґрунтування необхідності заміни застарілої нормативно-правової бази кодифікованими актами, розробки резильєнтноорієнтованого законодавства та прийняття рамкового Закону України «Про резильєнтність територій» з чітким визначенням ключових категорій — «резильєнтність», «резильєнтність територій», «адаптивне публічне управління» тощо;

– узагальнення світових тенденцій та систематизація концептуальних підходів до публічного управління у сфері екологічної безпеки та

резильєнтності територій в зарубіжних країнах, що вирізняється комплексною характеристикою механізмів та інструментів його формування і реалізації, зокрема: використання публічно-приватного партнерства, державна підтримка наукових досліджень та цифрових технологій, навчання місцевих органів влади, підтримка місцевих ініціатив через інструменти е-демократії;

– обґрунтування структурно-функціональної моделі інтеграції екологічної безпеки та резильєнтності територій у процеси реалізації Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, де сталий розвиток держави виступає стратегічною метою, що досягається через тісний взаємозв'язок виокремлених механізмів публічного управління: політичного, правового, адміністративного, економічного та інформаційного.

2. Рівень теоретичної підготовки здобувача, рівень обізнаності дисертанта з результатами наукових досліджень інших учених.

Здобувач демонструє високий рівень теоретичної підготовки та ґрунтовну наукову ерудицію. Дисертаційне дослідження спирається на широкий масив наукових джерел вітчизняних і зарубіжних учених — список використаних джерел налічує 284 найменування, серед яких значна частка становлять праці іноземних авторів та міжнародних організацій. Це свідчить про системне та всебічне опрацювання проблематики дослідження. Авторка впевнено орієнтується в сучасних концепціях публічного управління, демонструє здатність до критичного аналізу існуючих наукових підходів та їх творчого синтезу з метою формулювання оригінальних наукових положень. Посилання на першоджерела є коректними та доречними, а рівень обізнаності з результатами наукових досліджень інших учених — бездоганно високим. Особливої уваги заслуговує той факт, що авторка успішно інтегрує у своїй роботі здобутки міжнародного наукового дискурсу, зокрема в частині концепцій резильєнтності, сталого розвитку та євроінтеграційних стандартів екологічного управління.

3. Результати дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота відзначається вагомим науковим і прикладним значенням, що визначається як глибиною теоретичних розробок, так і конкретністю та адресністю сформульованих практичних рекомендацій. У науковому відношенні дослідження суттєво збагачує понятійно-категоріальний апарат науки публічного управління та адміністрування, розширює теоретико-методологічне підґрунтя дослідження екологічної безпеки та резильєнтності як об'єктів публічного управління, а також формує концептуальну основу для подальших наукових розвідок у зазначеній сфері.

У практичному вимірі запропоновані наукові розробки сприяють підвищенню ефективності та результативності застосування механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій, вдосконаленню системи нормативно-правового регулювання зазначеної сфери та створенню передумов успішної європейської інтеграції України. Пропозиції щодо застосування комплексного підходу до забезпечення розвитку механізмів публічного управління резильєнтністю територій знайшли практичне застосування в діяльності органів публічної влади та управління.

Зокрема, результати дослідження впроваджено в організаційно-аналітичній діяльності Асоціації міст України при обґрунтуванні необхідності налагодження системної взаємодії органів публічної влади, наукових установ, громадських організацій та населення у процесі повоєнного відновлення територій та їх інфраструктури на засадах кліматичної нейтральності (довідка про впровадження № 6-11/26 від 10 червня 2026 року), а також у діяльності Департаменту захисту довкілля та адаптації до змін клімату виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) при підготовці програм, спрямованих на впровадження структурно-функціональної моделі інтеграції екологічної безпеки та резильєнтності територій у процеси реалізації Цілей сталого розвитку (довідка про впровадження № 077-8500 від 10 грудня 2025 року).

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Лелеченко Н.В. Реалізація публічної політики у сфері ресурсозбереження та екологізації в сучасних умовах. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 8, 2022. DOI: 10.32702/2307-2156.2022.8.13.
2. Lelechenko N. The impact of armed conflict on ecological safety and urban resilience in Ukraine. *Economic Affairs*. 2023. Volume 68. Issue 4. Pp. 2105–2117. DOI: 10.46852/0424-2513.4.2023.21. (Включено до наукометричної бази Scopus Q2.)
3. Лелеченко Н.В. Зарубіжний досвід використання дієвих механізмів запровадження європейських стандартів екологічної безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. № 16, 2023. С. 216–222. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.16.216>.
4. Лелеченко Н.В. Оцінка результативності та напрями удосконалення механізмів публічного управління резильєнтністю територій в Україні. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія «Державне управління»*. 2025. Вип. 1 (22). С. 117–127. DOI: 10.52363/2414-5866-2025-1-13.
5. Lelechenko N. Theoretical-methodical and normative-legal principles of public administration mechanisms in the sphere of ecological security and resilience of territories. *Collection of scientific papers «Public administration and state security aspects»*. Vol. 1/2 2025. P. 32–41. DOI: 10.52363/passa-2025.1-4.

4. Оцінка мови і стилю дисертації.

Дисертаційна робота написана бездоганною науковою мовою з чітким дотриманням термінологічних стандартів галузі публічного управління та адміністрування. Текст роботи вирізняється концептуальною цілісністю, внутрішньою логічною узгодженістю та послідовністю у викладі матеріалу. Авторка демонструє впевнене та вільне володіння науковим стилем, вміло поєднуючи теоретичні узагальнення з конкретними емпіричними даними, результатами порівняльного аналізу та авторськими висновками. Структура роботи є чіткою, виваженою та повністю підпорядкованою меті і завданням

дослідження: кожен розділ органічно продовжує попередній і закономірно веде до узагальнень, сформульованих у висновках. Наявність 15 рисунків та 18 таблиць свідчить про ретельне та системне опрацювання емпіричного матеріалу й уміння його наочно репрезентувати.

5. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

Зміст дисертаційної роботи повністю відповідає паспорту спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». Проблематика механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій є органічною та невід'ємною складовою зазначеної спеціальності й безпосередньо стосується ключових питань формування та реалізації державної екологічної політики, інституційної координації, нормативно-правового регулювання та практичного вдосконалення управлінських механізмів на всіх рівнях публічної влади. Отримані наукові результати, теоретичні положення та практичні рекомендації є обґрунтованими, достовірними, теоретично і практично значущими та повною мірою відповідають вимогам, що висуваються до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

6. Дотримання нормативних вимог щодо оформлення дисертації.

Дисертація оформлена з ретельним дотриманням чинних нормативних вимог до дисертаційних досліджень. Загальний обсяг роботи становить 262 сторінки, з яких основний текст займає 217 сторінок. Робота містить 15 рисунків та 18 таблиць, що забезпечує належний рівень наочності й аналітичної обґрунтованості наведених матеріалів. Список використаних джерел налічує 284 найменування, що підтверджує широке, ґрунтовне й системне охоплення наукової літератури з досліджуваної проблематики — як вітчизняної, так і зарубіжної. Дисертація містить 2 додатки. Основні положення і результати дослідження висвітлено в 9 публікаціях, у тому числі 4 статтях у вітчизняних наукових фахових виданнях, 1 статті, що входить до міжнародної наукометричної бази даних Scopus (Q2), та 4 тезах конференцій. Загальний обсяг публікацій, що належать особисто здобувачу, становить 3,2 авт. арк.

7. Рекомендації дисертації до захисту. Дисертаційна робота Лелеченко Наталії В'ячеславівни на тему «Механізми публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні» є самостійним, науково зрілим і завершеним дослідженням, у якому вирішено важливе науково-прикладне завдання щодо теоретичного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій з удосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в умовах сучасних трансформаційних процесів і воєнного стану. Робота вирізняється концептуальною оригінальністю, системністю наукового підходу, глибиною теоретичного аналізу та чіткою практичною спрямованістю отриманих результатів. Особливої наукової цінності роботі надає поєднання авторської концептуальної стратегії управління із детально розробленою структурно-функціональною моделлю інтеграції екологічної безпеки та резильєнтності територій у процеси реалізації Цілей сталого розвитку, а також публікація у міжнародному виданні, індексованому в базі Scopus Q2, що підтверджує міжнародне визнання отриманих наукових результатів.

Виходячи з вищевикладеного, вважаю, що дисертаційна робота Лелеченко Наталії В'ячеславівни на тему «Механізми публічного управління у сфері екологічної безпеки та резильєнтності територій в Україні» відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44, а її авторка Лелеченко Наталія В'ячеславівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Доцент кафедри управління у сфері
цивільного захисту ННІ ЦЗ
доктор наук з державного управління, доцент

Ігор ХМИРОВ